

УДК 94(477+438) "1991/2010":32

Володимир Трофимович,

доктор історичних наук, професор кафедри тактики Академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного

ПОЛІТИЧНІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНИ І РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА. 1991-2010 РР.

У статті простежено становлення і розвиток політичних відносин між Україною і Польщею в 1991-2010 рр., висвітлено їх здобутки, проблеми, взаємозв'язок з європейськими і світовими подіями.

Ключові слова: *політичні відносини, взаємна підтримка, стратегічне партнерство, європейська та євроатлантична інтеграція.*

This article scrutinises the formation and development of the political relations between Ukraine and Poland in the years 1991-2010, elucidates their achievements, problems and interconnection with the events in Europe and the world.

Key words: *political relations, mutual support, strategic partnership, European and Euroatlantic integration.*

Українсько-польські відносини мають багатомісячну, складну, су-перечливу історію, по вінець заповнену і спільною звитягою та співробітництвом, і кривавим протистоянням та розбратом. Не в останню чергу і тому, що міжсусідські стосунки, в які глибоко вплетений етнічний чинник, не бувають простими й однозначними. "...сперечаються і б'ються, однак Бог посіяв у наші серця якісь сімена любові, які начебто лежать у неродючому ґрунті, аж доки будуть політі сльозами та кров'ю, доки під гнітом не принесуть несподівані плоди", – писав Г. Сенкевич у своїй трилогії "Вогнем і мечем".

На думку першого міністра закордонних справ незалежної України А. Зленка, вищенаведені слова можна поставити епіграфом до взаємин українців і поляків, близьких сусідів, для яких саме ця близькість стала фатальною причиною частих конфліктів. "На суто людському рівні наші нації мали багато спільного, а на політичному – не могли примиритися, бо немає гіршої основи для примирення, ніж безкінечний поділ однієї і тієї ж землі, – зазначив він. – Проголошення державної незалежності України, падіння соціалістичного табору і звільнення Польщі від надто тісних об'ємів Радянського Союзу усунули перепони для того, щоб сусіди стали справжніми друзями. Вперше за

багато століть політичні інтереси України і Варшави збіглися. І збіглися настільки, що з’явилися реальні підстави говорити про стратегічне партнерство”¹.

Об’єктивне і ґрунтовне вивчення політичної складової сучасних українсько-польських міждержавних відносин дасть змогу виокремити пріоритетні напрями й орієнтири у зовнішній політиці двох країн, розкрити взаємовплив на останню, з’ясувати природу і тенденції розвитку проблем, які негативно позначаються на двосторонніх стосунках, окреслити значення і роль провідних держав Заходу, Російської Федерації та інших країн Центрально-Східної Європи в українсько-польських відносинах, спрогнозувати розвиток політичного діалогу між Києвом і Варшавою на перспективу.

Українсько-польські відносини розглядуваного періоду привертали і продовжують привертати увагу вітчизняних і зарубіжних істориків, політологів, політиків, дипломатів. Певний внесок у розробку цієї теми здійснили О. Бабак, Б. Бердиховська, В. Бонусяк, В. Боярський, С. Бурант, О. Васильєв, В. Глібов, В. Горун, Г. Зеленська, Я. Ключковські, В. Лишко, В. Моцок, Р. Федан, А. Хойновська, Л. Чекаленко й інші українські та польські автори. Водночас політичний аспект двосторонньої співпраці потребує подальшого комплексного дослідження.

Мета статті – висвітлити політичні відносини України і Польщі в 1991–2010 рр., показати їх здобутки та проблеми.

З кінця 1991 р. українсько-польські взаємини займають особливе місце в системі двосторонніх відносин нашої держави з провідними європейськими країнами. Як відомо, 2 грудня, відразу після оприлюднення результатів Всеукраїнського референдуму, спеціальний представник офіційної Варшави Є. Козакевич першим з представників інших держав приніс до МЗС України офіційне визнання Польщею незалежної України, а 4 січня наступного року між двома країнами було встановлено дипломатичні відносини на рівні посольств. Це визнання мало під собою вагомі підстави: існування незалежної України змінювало геополітичну ситуацію в Центрально-Східній Європі, зокрема й ситуацію у Польщі, в якій вперше за останні кілька століть з’явилася за східним кордоном приятний сусід. Оцінюючи тодішні дії Республіки Польща, її посол в Україні з 2005 р. Я. Ключковські зазначив: “Польща справді хотіла бачити та прийняти незалежну Україну як свого нового сусіда. І хто ж має бути першим – звісно сусід. Однак

¹ Зленко А. Дипломатія і політика. Україна в процесі динамічних геополітичних змін. – Харків, 2003. – С. 467.

це не лише формальний бік справи, а величезний багаж історичних відносин, де є багато як позитивного, так і негативного. Ми хотіли, щоб зі здобуттям незалежності розпочався новий етап українсько-польських відносин, і цим жестом прагнули також “перемогти” те негативне, що було в історії наших відносин”¹.

Варто зазначити, що в тогочасних двосторонніх відносинах не все було так просто. Польща, встановлюючи дружні стосунки з Україною, намагалася проводити їх обережно, прислуховувалась до реакції Заходу та Росії, прагнула своїми діями не викликати їхнього невдоволення. Це було зумовлено тим, що вона прагнула до інтеграції в ЄС і вступу до НАТО, але цьому перешкождала негативна позиція Росії, яка намагалась зберегти свій вплив у Центральній Європі. Аргументом, який змушував Варшаву рахуватися з позицією Москви, було перебування російських військ на польській території. Своєю чергою, Захід не хотів дратувати Кремль, намагаючись уникнути конфліктної ситуації. Але РП пішла на сміливий крок з метою послабити російські впливи: вона підтримала проголошення незалежної України, цим самим відмежувавши себе від Росії новоутвореною державою².

Наступним кроком у формуванні двосторонніх відносин став перший офіційний візит Президента України Л. Кравчука до Варшави, який відбувся 18-19 травня 1992 року. Тоді було підписано міждержавний Договір про добросусідство, дружні взаємовідносини та співробітництво. Він не лише закріпив здобутки українсько-польської співпраці, а й заклав підвалини рівноправного стратегічного партнерства. Водночас керівники відповідних відомств обох країн підписали низку угод та інших документів. Усього було підписано сім дуже важливих українсько-польських документів. У них було закладено основи двостороннього співробітництва в політичній, економічній і соціальній сферах³. Саме цього і чекала українська дипломатія від Польщі. Так, ще перед цим візитом, у лютому, на конференції “Дорога України до Європи” українська сторона підняла питання щодо допомоги РП у входженні України до Вишеградської групи. Про це не офіційно, щоб не дратувати Москву, сказав і Л. Кравчук під час свого візиту. Проте Україна отримала відмову, головною причиною якої було негативне ставлення до цього кроку її дипломатії з боку

¹ Три запитання до послів зарубіжних країн // Політика і час. – 2006. – № 9. – С. 18.

² Stephen R., Burant S. Stosunki polsko-ukraińskie ta idea strategicznego partnerstwa. – Warszawa, 1999. – S. 14 – 15.

³ Україна на міжнародній арені. Збірник документів і матеріалів. 1991 – 1995: У 2-х кн. – Кн. 1. – К., 1998. – С. 250.

Москви, що, своєю чергою, зважаючи на прагнення Заходу до налагодження стосунків з Росією, теж зумовило його незадоволення, з яким офіційна Варшава змушена була рахуватись¹.

Далі у двосторонніх стосунках спостерігався штиль, який був зумовлений польською політикою рівновіддаленості як від України, так і від Росії. Наприклад, тодішній міністр закордонних справ РП К. Скубішевський восени 1992 р. в газеті "Polityka" заявив, що у "конфліктах між Росією і Україною Польща не стане ні на один, ні на інший бік"², тобто остання не мала ніякого бажання підставляти себе під удар з боку Росії, приділяючи занадто уваги проблемам української сторони, тим більше, що в той час її більше цікавили входження в НАТО та свої внутрішні справи.

Новим аспектом у тогочасних двосторонніх відносинах стало пропагування Л. Кравчуком плану створення в Східно-Центральній Європі сфери безпеки і стабілізації. Згідно з ним, держави, які знаходилися між НАТО і Росією, з огляду на те, що вони не могли самотужки гарантувати свою національну безпеку, мали створити спільну систему безпеки³. Цей план відразу був негативно сприйнятий не лише у Москві, а і в західних столицях, як спроба відділення Росії від Європи, що зумовило відповідну реакцію Варшави. З того часу знову відбувається застій у двосторонніх стосунках, оскільки РП більше цікавив вступ до НАТО та відновлення політичних і економічних взаємин з Росією, що, відповідно, зумовлювало її позицію стосовно України. Наприклад, у серпні 1993 р., коли Київ проводив переговори з Москвою щодо підняття оплати за транспортування українським газопроводом російського газу, Польща підписала з Росією договір про будівництво газопроводу з РФ через Білорусь і Польщу на Захід, цим самим завдавши Україні значної економічної і політичної шкоди⁴.

Позитивні зміни у відносинах між Україною і Польщею відбулися на початку 1995 р. Тоді, внаслідок зближення Мінська з Москвою, виникла загроза утворення російсько-українсько-білоруської вісі. У цій ситуації керівництво РП дійшло висновку, що статус України є ключем для безпеки їх держави, незважаючи на те, чи входить остання до НАТО, чи ні. Відтоді Варшава почала активізувати свої відносини з Києвом. Першим кроком стало особисте запрошення Президентом

¹ Stephen R., Burant S. Op. cit. – S. 16-17.

² Цит. за: Бурант С. Україна і Польща: до стратегічного партнерства // Політична думка. – 1997. – № 4. – С. 102.

³ Вклад в строительство безопасности для всех // Голос України. – 1993. – 10 липня.

⁴ Stephen R., Burant S. Op. cit. – S. 16-17.

РП Л. Валенсою Президента України Л. Кучми до участі у відзначенні 50-ї річниці визволення концентраційного табору в Освенцімі 26-27 січня 1995 р.¹ Намагаючись здобути прихильність, Варшава почала пропонувати Києву низку ініціатив, даючи цим зрозуміти українським колегам, що вона у своєму прагненні до ЄС та НАТО не забула і про Україну. Польща активно підтримала останню в її зусиллях щодо вступу в Раду Європи. Завдяки польському сприянню Україні було прийнято до організації “Центральноевропейська ініціатива” (ЦЕІ). Свідченням відновлення співпраці стала реактивація Консультаційного Комітету при президентах України та РП, що припинив свою діяльність влітку 1994 р.

Унаслідок похваллення українсько-польських відносин у 1995 р. постала потреба якимось закріпити досягнутий рівень і дати поштовх для подальшого їх розвитку. Варто зазначити, що для цього вже були створені відповідні умови. Але найбільше зближенню сприяла зміна пріоритетів України в європейській політиці. Раніше вона дещо з осторогою ставилась до можливого вступу Польщі в НАТО, а відтак, поширення Альянсу на схід, але згодом, зрозумівши, що така позиція ускладнює інтеграцію України до європейських структур, керівництво останньої дещо її підкорегувало². Таким чином було ліквідовано розходження між двома країнами.

Вагому роль відіграла й активна участь України в розбудові європейської системи безпеки та дружні відносини з багатьма країнами континенту, що сприяло зміцненню її авторитету. Так, зважаючи на те, що в 1995 р. Україну було прийнято до Центральноєвропейської ініціативи, Президент РП А. Квасьневський мав всі підстави запросити Л. Кучму вже на традиційну зустріч президентів країн Центрально-Східної Європи, що відбулася 7-8 червня 1995 р. в польському містечку Ланьцют, поблизу Жешува. На ній керівники 9 держав (Польщі, Словенії, Австрії, Італії, Німеччини, Словаччини, Чехії, Угорщини та України) обговорювали різні питання, головним серед яких було – роль Центральної Європи у процесі об’єднання континенту. Це була не перша зустріч на такому рівні. Три попередні проходили в Зальцбурзі, Літомишлі, Кестхеї, і тому запрошення Л. Кучми А. Квасьневським було розцінене не лише як визнання важливої ролі України в справах континенту, а як підтримка становлення її авторитету на європейському просторі³.

¹ Глібов В., Горун Д. Українсько-польські взаємини в пострадянській період // Політика і час. – 1997. – № 5 – 6. – С. 18.

² Рибалт А. Дорога на Захід з українським акцентом // Наше слово. – 1996. – № 4. – С. 8.

³ Ми не гості у Європі // Урядовий кур’єр. – 1996. – 11 червня.

Зважаючи на такий стан двосторонніх відносин, робоча поїздка Л. Кучми до Варшави 25–27 червня 1996 р. була логічним завершенням проведеної роботи зі зближення двох держав. Найважливішим моментом цього візиту стало підписання 25 червня Спільної декларації Президента України і Президента РП. У ній зазначалося: дві країни виступають за реалізацію ідеї спільної Європи і створення системи Європейської безпеки, в якій вони займуть місце, що відповідає їхнім прагненням і потребам; Україна і РП надаватимуть взаємну підтримку у прагненні якнайшвидше інтегруватися в європейські політичні та економічні структури безпеки з урахуванням своїх національних інтересів. Тобто була чітко сформульована ідея про стратегічне партнерство між Україною і Польщею. Окрім цього, в Декларації були положення, що торкалися військового, економічного, регіонального співробітництва та розвитку двосторонніх відносин. Співробітництво у цих галузях було закріплено у підписаних під час візиту шести договорах¹.

Підписання Декларації стало першою угодою такого типу, яку уклала Польща з державою, що належала до СНД, і це викликало критику з боку ЄС, оскільки в момент приєднання РП до останнього цей документ відкривав би доступ до Євросоюзу країн, що не належали до нього. Пішовши на такий крок, РП тим самим дала підтвердження готовності пожертвувати своїми інтересами задля розвитку контактів з Україною².

Візит Президента України Л. Кучми до Варшави у червні 1996 р., підписання Спільної декларації вивели двосторонні відносини на новий рівень стратегічного партнерства та відкрили наступну сторінку взаємин між Україною і Польщею. Однак з 1999 р. починається деяке охолодження останніх, що пояснювалося певною політичною переорієнтацією обох країн, суттєвим похваленням українсько-російських і польсько-російських відносин. Незважаючи на це, Президент РП А. Квасньєвський докладав значні зусилля з метою підтримки України в очах Заходу: українська тема порушувалася ним під час досить частих зустрічей з Президентом США, за лобіюванням якого Польща успішно просуvalася в європейські та євроатлантичні структури. Отже, зміцнення двосторонніх відносин у роки незалежності позначилося підтримкою України під час її міжнародної ізоля-

¹ Візит Президента України в Польщу // Політика і час. – 1996. – № 7. – С. 79; Спільна Декларація Президента України і Президента Республіки Польща "До порозуміння і єднання" // Урядовий кур'єр. – 1996. – 29 червня.

² Stephen R., Burant S. Op. cit. – S. 24.

ції, спричиненої як наслідками дезінтеграції Радянського Союзу, так і міжнародними політичними кризами (касетний скандал, кольчужна справа тощо). У зв'язку з цим варто відзначити виважену та далекоглядну позицію східноєвропейського сусіда¹.

Відтоді як Польща й Україна стали суверенними державами, найбільшу напругу у їх взаєминах, як це не дивно, викликали не поточні політичні розбіжності, а події минулого. Головними вогнищами, навколо яких спалахували історичні суперечки, що подекуди провокували серйозні кризи у відносинах, були: польсько-українська війна 1918-1919 рр. (її символом став “Цвинтар Орлят” – польські військові поховання на Личаківському цвинтарі у Львові); а також українсько-польське протистояння в роки Другої світової війни і післявоєнний період, в якому для польської сторони символом була антипольська операція ОУН і УПА на Волині, Поділлі і Східній Галичині, а для українців – операція “Вісла” – примусове переселення українців з Лемківщини, Надсяння, Підляшшя та Холмщини і розпорошення їх по всій території повернутих земель, на яких вони повинні були асимілюватися, згідно з концепцією однонаціональної держави².

На наш погляд, для того, щоб глибоко вкорінилася взаємна повага, довіра між українським і польським суспільствами і народами, а не лише політиками, треба бути відвертими, говорити правду про історичне минуле, здійснити кроки, орієнтовані на історичне примирення. Але вони повинні бути максимально виваженими, заздалегідь продуманими, трактуватися у глибоко моральному, а не політичному вимірі, без емоційного забарвлення, нав'язуваного ветеранськими організаціями для отримання моральної сатисфакції з далеко не моральних подій минулого. Але постає питання обов'язкового дотримання сторонами принципу паритетності, насамперед із питань облаштування місць національної пам'яті на території України і Польщі, створення колективної пам'яті про спільну трагедію наших народів, взаємного засудження обопільного насильства, допуску українських і польських науковців до історичних архівів. Повинно йтися про обопільне визнання помилок обох сторін за часів визвольних змагань, допущених у драматичних умовах боротьби за відновлення незалежних України та Польщі³.

¹ Чекаленко Л. Україна і Республіка Польща: від історичних стереотипів до стратегічного партнерства // Зовнішні справи. – 2010. – № 3-4. – С. 28.

² Бердыховская Б. Польша и Украина: вызовы современности // Новая Польша. – 2005. – № 10. – С. 6-7.

³ Детальніше про це див.: Трофимович В. Примирення не можна приурочити до певної дати // Війни і мир, або “Українці-поляки: брати/вороги, сусіди. – К.,

Вищезазначені події історичного минулого, як уже вказувалося, приводили до певної напруженості у політичних відносинах двох країн. Свідченням цього стала відміна візиту А. Квасьневського в Україну в 2003 р., приводом для чого послужили ситуація навколо "Цвинтару Орлят"¹, гостра дискусія в Польщі з приводу трагічних волинських подій 1943-1944 рр. тощо.

У польських урядових і наукових колах перемагало антиукраїнське лобі: було проведено широку кампанію з критикою доцільності та ефективності українського напряму політики Варшави, позитивність якого була названа "політичним романтизмом і ірраціоналізмом". Масла у вогонь підлила і розгорнута у засобах масової інформації РП кампанія конфронтаційного характеру щодо минулого і майбутнього України. Особливий наголос робився на ідеї українського сепаратизму. Ускладнило ситуацію і введення з 1 липня 2003 р. польською стороною візового режиму з Україною, що викликало особливе занепокоєння польських організацій в Україні: його запровадження вони розглядали як прагнення відштовхнути поляків від їхніх коренів, від національної культури. Суперечливим питанням виявилось і намагання Польщі, залежної від енергоносіїв Росії, підтримати деякі енергетичні проекти останньої, що мали будуватися в обхід України.

Не виключено, що причини охолодження відносин полягали і у просуванні Польщі до Євросоюзу. Варшава доводила європейським партнерам, як і Вашингтону, свою солідарність проти "кучмівської" України "проблемного періоду"²¹.

На думку Л. Чекаленко, тодішні труднощі у відносинах Києва і Варшави не можна розглядати тільки як наслідок політичних причин. Росія та Польща – два ключові партнери України. Вони мають різні вектори, різні умови, різну мету щодо координат, але, по суті, переслідують суто польські та суто російські цілі в інтересах своїх держав. Польща шукала в Україні геополітичного захисту та протидії, яка, помножена на поєднання зусиль з США, протистоятиме російському тиску. РФ також переслідувала власні інтереси, вбачаючи в Україні геополітичне (що включає політичне, географічне, економічне, культурне) величезне примноження своєї могутності на противагу Заходу. Отже, Москва і Варшава переслідували у своїх відносинах з Україною власні інтереси,

2004. – С. 346-351.

²¹ 24 червня 2005 р. у Львові відбулося офіційне відкриття Меморіалу воїнів Української Галицької армії та Польських військових поховань, в якому взяли участь президенти обох країн.

¹ Чекаленко Л. Вказ. праця // Зовнішні справи. – 2010. – № 3-4. – С. 29.

часом діаметрально протилежні, які мали абсолютно різний вплив на українські події, належали до різних тенденцій розвитку. Водночас і Росія, і Польща певним чином використовують українські реалії для реалізації власних амбітних геополітичних намірів. Разом з тим, не слід забувати, що обидві країни є стратегічними партнерами України, хоча кожен із учасників вкладає в це поняття суто своє бачення¹.

Кардинальна зміна у двосторонніх відносинах відбулася під час і після “Помаранчевої” революції. Як зазначив тодішній перший заступник міністра закордонних справ України О. Моцик, президентські вибори 2004 р. стали періодом, коли тисячі польських громадян їхали в Україну, стояли тривалий час на київському Майдані, щоб підтримати український народ і його демократичний вибір. Водночас тисячі поляків проводили акції солідарності в своїй країні. Постійні репортажі по всіх польських каналах з України; топ-новини у провідних мас-медіа про неї; концерти, демонстрації на підтримку “помаранчевої України” – усе це створювало атмосферу єднання двох народів, солідарності за їх спільне майбутнє². У цьому зв’язку потрібно віддати належне А. Квасьневському – одному з головних “переговорщиків”, який відіграв важливу посередницьку роль у мирному врегулюванні політичної кризи в Україні під час масового протесту мільйонів громадян, які вийшли на вулицю, вимагаючи проведення вільних і чесних виборів. Для підтвердження наведемо фрагмент його інтерв’ю польському журналу “Polityka” 18 грудня 2004 р.: “Я прагнув до того, щоб уся ця справа набула європейського характеру, не лише польського. Для Польщі ризиковано було б стати підтримуючою стороною у цій суперечці: тут – Польща, тут – Росія, посередині – Україна, ізольована Євросоюзом. Тому одночасно почав переговори з представником ЄС Соланою, наші євродепутати добряче натиснули і Солана перший зрозумів, що повинен діяти. Я телефоном провів кілька розмов: з прем’єром Нідерландів Балкененде, з канцлером Шрьодером, з яким у мене постійні контакти, з президентом Чехії Клаусом, канцлером Австрії Шюсселем; Ширак вислухав з цікавістю мої оцінки ситуації в Україні і сказав важливі слова: “Bonnie chance, Alexandre...” Я сформулював план, який (можу з гордістю сказати) було реалізовано: перевірка результатів виборів, незастосування сили, ведення публічного діалогу”³.

Я. Ключковські, який у команді президента А. Квасьневського очо-

¹ Чекаленко Л. Вказ. праця // Зовнішні справи. – 2010. – № 3-4. – С. 30.

² Моцик О. Україна і Польща – стратегічні партнери // Політика і час. – 2006. – № 5. – С. 4.

³ Polityka. – 2005. – 18 grudnia.

лював делегацію переговорників, що зібралися у Маріїнському палаці, пізніше зазначав: у листопаді-грудні 2004 р. Україна скористалася, частково після польської підказки, механізмом розмов за Круглим столом – складних, твердих, але таких, що завжди ведуться з думкою про інтереси держави, і в результаті – успішних. "Я тоді зрозумів, – писав він, – що люди, які бажають добра Україні, знаходяться в усіх політичних таборах. Вони, залишаючись політичними супротивниками, дійшли висновку, що є речі набагато важливіші, ніж політика і влада"¹.

З огляду на подальший розвиток політичної ситуації в Україні, заслуговує на увагу значною мірою пророча думка, висловлена тоді польським оглядачем Є. Сурдиковським: "Зараз, у грудні 2004 р., на наших очах звершується історія, яка, можливо, стосується нас ще більшою мірою, ніж наша переломна (1980-1989 рр.). На українців, які на морозі борються за свої права і гідність, ми дивимося з поблажливою симпатією: у них є своя чудова солідарність, але вони ще не знають, що у них, як і в нас, теж наступить час несолідарності, війни у верхах і темних справ, що будуть повертатись у владних кабінетах. Чи зуміє нинішня Польща мудро, з розумінням історичних особливостей, протягнути Україні руку допомоги? Адже мова йде не про поділ цієї країни, чи приєднання її до Польщі, а про возз'єднання її з Заходом. Чи вдасться нам переконати в цьому повільний Євросоюз? Цього я не знаю. Проте мені дуже хотілося відповісти на це питання ствердно"².

За результатами опитування, проведеного Інститутом суспільних справ Польщі восени 2005 р., відразу до українців зменшилася з 65 до 34 відсотків; рівень підтримки думки про довготривале поєднання між поляками й українцями зріс з 61 до 82 відсотків, а кількість респондентів, які хотіли б бачити Україну членом НАТО та ЄС, досягла майже 80 відсотків³.

Важливе значення для України мали досвід і підтримка Республіки Польща на шляху першої до європейської та євроатлантичної інтеграції. Входження Польщі до Євросоюзу створило для України принципово нову реальність, оскільки серед його членів уперше з'явилась країна, яка не лише недвозначно заявила про підтримку курсу України на членство в цій організації, а й збиралася лобювати українські інтереси і позиції безпосередньо у центрах прийняття рішень Європей-

¹ Ключковські Я. Плече друга // Україна дипломатична. – К., 2009. – Вип. X. – С. 534-535.

² Цит. за: Кулерський В. За вашу и нашу свободу! // Новая Польша. – 2005. – № 1. – С. 7.

³ Моцик О. Вказ. праця // Політика і час. – 2006. – № 5. – С. 4.

ського Союзу. Причому ключовою тезою політичного діалогу мало стати визнання, що тільки демократична Україна зможе скористатися благами, які випливають з участі у процесах європейської інтеграції¹.

2006-й рік характеризувався стабільним динамічним діалогом між Києвом і Варшавою. Поглибленню добросусідських відносин в усіх сферах сприяли також такі механізми двосторонньої співпраці: Консультативний комітет президентів України і Польщі, Змішана комісія з питань економічного співробітництва, Українсько-Польська конференція з питань європейської інтеграції, Міжурядова координаційна рада з питань міжрегіональної співпраці, Українсько-Польський форум, Польсько-Американсько-Українська ініціатива про співпрацю.

Водночас двосторонні відносини, незважаючи на досить інтенсивні стосунки президентів, не позбулися поверхневості й асиметричності, були надто залежні від взаємовідносин вищих посадових осіб, вибудовувалися “згори”, часто не підкріплювалися повсякденним співробітництвом на рівні середньої ланки бюрократії, потребували істотної модернізації структури та наповнення політичного діалогу між Україною і Польщею².

Крім того, демонструючи готовність поділитися своїм досвідом, польська сторона, разом з тим, попереджала: обмін ним не вирішить українських проблем реформування усіх сфер державного життя, що є конкретно необхідністю з уваги на прагнення України до європейського простору, оскільки – це проблема внутрішньодержавна і залежить від багатьох національних чинників; будь-яка реформа має ціну і населення повинно бути готовим платити за неї; вона ніколи не сприймається суспільством однозначно; інколи це дуже непопулярний крок, який тягне за собою збурення, конфліктні ситуації не тільки в самій країні, а й серед суб'єктів міждержавних стосунків. До того ж, реформи завжди йдуть у супроводі проблем, які можна вирішити за умови консолідації суспільства, рішучості і відваги влади, політиків, які відчувають гостроту потреби у змінах³. Було би також неприпустимою помилкою зводити двосторонні політичні взаємини в цілому лише до питання лобіювання Варшавою національних інтересів Києва в Євросоюзі, оскільки незалежно від того, коли євроінтеграційні прагнення України увінчаються успіхом, українсько-польська співп-

¹ Зовнішня політика України – 2006: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети. – К., 2007. – С. 199.

² Там само. – С. 199-200.

³ Ключковські Я. У відносинах – довіра та надійність // Україна дипломатична. – Вип. VII. – К., 2006. – С. 560-561.

раця була і залишається важливим елементом стабільності і безпеки в нашому регіоні континенту¹.

Політичний діалог Києва та Варшави активно розвивався і в наступні роки. Так, у 2008 р. серед усього комплексу двосторонніх відносин найбільш плідними виявилися саме українсько-польські відносини. Свідченням їх високого рівня були інтенсивні контакти керівництва обох країн. Тоді на рівні президентів відбулося 11 зустрічей². Певною мірою ця динаміка спостерігалася і в наступному році. Зокрема, 14 січня 2009 року Президент України В. Ющенко здійснив одноденний робочий візит до Республіки Польща, під час якого зустрівся з її Президентом Л. Качинським. Сторони обговорили питання європейської та євроатлантичної інтеграції України, ініціативу ЄС “Східне партнерство”, широкий спектр питань у політичній та інших сферах. В. Ющенко і Л. Качинський торкнулися також актуальних питань сучасного міжнародного життя, визначили напрями співробітництва на світовій арені, зокрема в рамках ООН і відносин з НАТО³. 7 вересня обидва президенти підписали Дорожню карту українсько-польського співробітництва на 2009-2010 рр., що підтвердило стратегічний характер партнерства обох країн, скерованого на перспективу, та закріпило основні завдання їх співпраці. “Я переконаний, – заявив В. Ющенко, – українсько-польські відносини – це великий тест для Європи відносно того, якою дорогою вона піде – чи шляхом консолідації, формування єдиного європейського простору, чи ця політика буде замінена на преференції політичного впливу на ту чи іншу частину європейських територій і держав”⁴.

Теперішні політичні взаємини Києва і Варшави стоять перед серйозним випробуванням. В обох країнах змінилися політичні лідери, відбувається коригування зовнішньополітичних пріоритетів. Зокрема, як стверджують В. Акулов-Муратов і О. Будько, після Смоленської трагедії 10 квітня 2010 р. нове польське керівництво активно виступати за якнайшвидшу інтеграцію України в НАТО і ЄС і залишатися наполегливим лобістом інтересів Києва в Брюсселі та Вашингтоні вже не буде. “Загибель президента Л. Качинського позбав-

¹ Бердыховская Б. Указ. раб.// Новая Польша. – 2005. – № 10. – С. 7.

² Зовнішня політика України – 2008: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети. – К., 2009. – С. 282.

³ Зовнішня політика України – 2009: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети. – К., 2010. – С. 273 – 274.

⁴ Цит. за: Зовнішня політика України – 2009: стратегічні оцінки, прогнози та пріоритети. – С. 274.

ляє Польщу звання “адвоката України в Європі” і означає для Києва кінець усемірної підтримки Варшавою будь-яких його євроатлантичних устремлінь: Варшава без Качинського проти альянсу України і НАТО...її (Польщі – В.Т.) становище в ЄС і частково в НАТО послабиться, а сфери та сила впливу в Східній Європі та країнах СНД помітно зменшаться, що не може не відбитися на Україні, яка таким чином втрачає можливості своєї політичної та економічної диверсифікації”¹.

У руслі вищезазначеного надзвичайно важливо, щоб нагромаджений за розглядуваний період капітал у сфері українсько-польського політичного співробітництва не виявився розтриньканим. Адже об’єктивні реалії наполегливо вимагають від Києва і Варшави його примноження, поглиблення стратегічного партнерства, тісної і різноманітної співпраці, що, своєю чергою, гарантуватиме Україні та Республіці Польща безпеку у регіональному і субрегіональному просторі.

¹ Акуллов-Муратов В., Будицько О. Польща до і після Смоленська: Quo vadis? // Зовнішні справи. – 2010. – № 3-4. – С. 24-25.